

A magyar textil- és textilruházati ipar helyzete az enyhülő válság időszakában

Lukács Jánosné

Összefoglaló

2011-ben a hazai textilipar termelési értéke 94 270 millió forint, a ruhaiparé pedig 89 260 millió forint volt, összesen 183 530 millió forint.

Az export értékesítés a termelés közel 80%-át tette ki, ez lényegében megegyezik a több éves aránnyal.

A belföldi piacra történő eladás a termelés kb. 20%-a volt, a korábbi évekhez képest csökkent és ez az utóbbi években visszaeső fogyasztás „eredménye”. Megdőbbentő adat, hogy 2011-ben az egy főre jutó ruházat- és lábbeli-fogyasztás 2018 forint értékű volt (összesen 61 896 forintot, pl. a távközlésre 3750 forint összeget költött egy fő).

A textil- és textilruházati gyártási ág összesen közel 45 ezer embert foglalkoztatott. (Ez szakértői becslést mutatja, tekintettel arra, hogy a statisztika jellemzően csak a 4 fő feletti vállalkozások létszámát veszi figyelembe).

A regisztrált vállalkozások száma 5700–5800-ra becsülhető, ezen belül a korábbi évek tapasztalata azt mutatja, hogy a működő vállalkozások száma ennél 25–30%-kal kisebb.

Cikkünk célja a **magyar textil- és ruhaipar jelenlegi helyzetének** áttekintése a globális gazdasági válság hatásával összefüggésben is, és néhány gondolat felvetése a **Nemzeti Platform a textil- és ruhaipar megújításáért c.** projekt keretében kidolgozott **jövőbeni fejlődési stratégiájával** kapcsolatban. Annak ellenére, hogy egy év kerül fókuszba, a folyamatokat összehasonlítjuk a korábbi egy-két évvel. Ennek alapján le lehet vonni azt a következtetést, hogy a Platform fő stratégiai iránya, amely a funkcionális, speciális és a mindennapi ruházaton kívüli területek fejlesztésének szükségességére hívja fel a vállalkozások figyelmét, **helyes**.

Meg kell jegyezni, hogy az adatok jellemzően a 4 fő feletti vállalkozások tevékenységére vonatkoznak.

Termelés

A **magyar textil- és ruhaipart 2011-ben** az I. táblázatban bemutatott **termelési érték adatok** jellemzik. A táblázat adataiból következik, hogy a két gyártási ág összesen 183 530 millió forint értékű terméket állított elő. Látható, hogy 2011-ben kedvezőbben alakult a helyzet, a termelési volumen megközelítette a 2010. évit, megállt a drasztikus visszaesés.

Javuló tendenciát mutatnak a 2012. év első két havi adatai is.

Összehasonlításképpen: 2008-ban (a gazdasági világválság 2009-ben éreztette hatását) a két gyártási ág összesen közel 200 milliárd forint értékű terméket állított elő. Ezen belül

- a textiliák gyártása mintegy 90 milliárd forint,
- a ruházati termékek gyártása kb. 110 milliárd forint

értéket tett ki.

Látható, hogy 2011-ben a textiliák gyártása (folyó áron) meghaladta a válság előtti évet, a ruházati termékek gyártása még mindig erősen elmarad.

I. táblázat

	2011 millió Ft	2011/2010 %	2010/2009 %
13 Textiliák gyártása	94 207	120,4	117,3
14 Ruházati termékek gyártása	89 260	98,7	87,8
ebből:			
1413 Felsőruházat gyártása	33 808	79,1	97,9
1414 Alsóruházat gyártása	26 162	91,4	98,9

Forrás: KSH adatbázis

A **termelés feltételeiben** az utóbbi időszakban nem történt lényeges változás, kivéve a munkaerő költségek növekedését, ami változatlanul sújtja a két, magas élömunka intenzitású gyártási ágat.

A textiliákat gyártó szakágak **termelési adottságait** változatlanul korlátozza a szűkös hazai alapanyag forrás: a lényegében hiányzó szálanyag gyártás (kivéve a szénszálat), a pamut-, pamut típusú, selyem típusú kész szövetek, a kötött kelmék, a kötőipari fonalak itthoni gyártása minimális, gyapjú- és gyapjú típusú szövet termelés lényegében nincs. Így a feldolgozó szakágak, mint a kötöttáru, textilruházatot termelők az **alapanyagokat importból szerzik** be, ami kedvező lehet a választék szempontjából, de növeli a bizonytalanságot a választék reprodukálhatósága és az állandó minőség biztosításában.

Értékesítés

Export

A **magyar textil- és ruhaipar exportorientált**, az export aránya – a piaci igényektől, a szezontól függően – 65–80% között mozog. 2011-ben az export adatok jelenleg csak összevontan, a textil-, a ruha-, a bőr- és a lábbeli gyártásra együttesen állnak rendelkezésre, ezek azonban jó közelítéssel adnak eligazítást a textil- és ruhaipari exportra vonatkozóan is: az export aránya ebben a két gyártási ágban is kb. 80% körül alakult. Az export meghatározó része – mintegy 90%-a (a terméktől függően az arányok időlegesen változhatnak) – jellemzően a bér munka.

2008-ban a magyar textil- és ruhaipar exportja értékben összesen mintegy 146 milliárd forintot tett ki.

Az export volumen indexeinek alakulását a II. táblázat adatai szemléltetik.

II. táblázat

	2008	2009	2010	2011
	%			
Textília, ruha, bőr, lábbeli	86,2	76,9	96,6	127,6

Forrás: KSH adatbázis

2012 első két hónapjának adatai – január: 97,4%, február 97,8% – megtorpanást jeleznek, de ez általános jelenség, amely elsősorban a szezonálitással függ össze.

A magyar textil- és textilruházati ipar **fő piacai** változatlanul az **európai országok, elsősorban az Európai Unió** tagországainak piacai.

A textil- és ruházat gyártásban a piaci szervezet az utóbbi egy-két évben sem változott: az exportban 2011-ben is döntő szerepe volt az **egy-egy vállalkozások közvetlen piaci kapcsolatainak**. A vállalkozások közvetlen érintkezése a vevőkkel szorosabbá teszi a szállító és a vevő közötti kapcsolatot, biztosítja a közvetlen párbeszéd lehetőségét, végső fokon az vevőigények jobb kiértékelését, ugyanakkor megköveteli a megfelelő szintű nyelvtudást, amely elsősorban a nagyobb méretű vállalkozásoknál biztosítható. Ezt bizonyítják az export vállalkozásméret szerinti megoszlását bemutató részletesebb adatok, amelyekből itt azt emeljük ki, hogy **az export mintegy 80%-át az 50 fő feletti létszámú vállalkozások adják**.

Import

Érdemes szólni a textil- és ruhaipari termékek importjának 2011. évi alakulásáról, összehasonlítva azt az előző évvel (III. táblázat). Meg kell azonban jegyezni, hogy a textiltermékek import adata nem csak a fogyasztási célú behozatalt tartalmazza, hanem a bér-munka, tehát a feldolgozás céljára behozott szövet, kelme értékét is.

III. táblázat

Import értéke határparitáson (millió Ft)		
	2010	2011
50–63 Textilipari alapanyagok, textilárúk	393,7	462,1
ebből		
61 kötött termékek	82,1	96,6
62 ruházati cikkek	73,1	84,5

Forrás: KSH adatbázis

Értékesítés a belföldi piacon

A textília, a ruházat, a bőr és a bőrtermékek értékesítése a hazai piacon **2011-ben mintegy 56 milliárd forint** értéket tett ki. Szakértői becslés szerint – mivel jelenleg külön adatok még nem állnak rendelkezésre – ennek közel 80%-át a textil- és ruházati termékek képviselték. A gyártott termékeknek értékben csupán közel 20%-a talál vevőre belföldön, amit az export arány adata is megerősít. Ez nagyon alacsony részesedés.

Magyarországon **a lakosság fogyasztásában a textíliák aránya mindössze 3% körüli értékre becsülhető**, de a divatváltozásoktól, az időjárástól függően ez kisebb mértékben ingadozik. Nemzetközi összehasonlításban ez a mutató alacsonynak tekinthető. Gazdasági szempontból a textíliák és a ruházati cikkek igen árérzékeny termékeknek számítanak, nehezebb jövedelmi körülmények között ezeknek a termékek vásárlása háttérbe szorul.

Az **egy főre jutó fogyasztás** volumen néhány adata ezt jól szemlélteti (IV. táblázat).

Felvetődik azonban az a kérdés, hogy a gyakorlatban is ilyen csekély értékű-e a ruházati termékek fogyasztása.

IV. táblázat

Egy főre eső fogyasztás (Ft/fő/év)			
	2011	2011/2010	2010/2009 %
Összes fogyasztás	61 896	63 544	98,8
Ezen belül:			
Ruházat és lábbeli	2 017	2 018	100,0
Példaként: hírközlés	3 750	4 241	112,3

Szakértői ismeretek alapján valószínűsíthető, hogy a statisztikai adatokból kimaradhatott az utcai árusok forgalmának egy része, továbbá nem hanyagolható el a rejtett import, amely ugyancsak nem szerepel a hazai fogyasztási adatokban.

A hazai ipar alacsony részesedésében az játszhat nagy szerepet, hogy már a 1990-es évek elején lényegében megszűnt a klasszikus nagykereskedelem, kialakultak a szupermarketek, betelepültek a távol-keleti kereskedők, drasztikusan bővült a kereskedelmi mikro- és kisvállalkozások száma.

A ruházati kereskedelemről csupán 22–25% közötti arányban részesednek az általános ruházati boltok, ezzel szemben a távol-keleti üzletek és az utcai árusok aránya 40–45% között mozog! Ez kétségtelenül hatással van a kínálat minőségére és a, kiszolgálás szakszerűségére is.

A ruházati kereskedelem szerkezete – az iparéhoz hasonlóan – nagyon elaprózott, ez sincs jó hatással a választék kínálatára, így a forgalom alakulására sem.

Mindezek miatt véleményünk szerint nem lehet a hazai ruházati fogyasztói piacra építeni az ipar fejlesztésének stratégiáját.

Foglalkoztatás, keresetek

A **textil- és ruhaiparban** 2011-ben, a 4 fő feletti létszámú vállalkozásoknál **összesen közel 39 ezer fő dolgozott**. Tekintettel arra, hogy az iparágban igen magas a mikrovállalkozások száma, szakértői ismeretek alapján ezekkel együtt mintegy **45 ezer fő alkalmazásával számolhatunk**.

A fizikai és szellemi foglalkoztatottak aránya a textiltermékek gyártásában 12–14%, a ruhaiparban 10–12% között mozog. Ez lényegében nem változott.

A textil- és ruhaipar változatlanul jellemzően női munkaerőt foglalkoztat, a nők aránya megközelíti a 90%-ot.

Az ipari az átlagnál magasabb élömunika intenzitás ellenére a keresetek igen alacsony szinten alakultak. A textília, a ruházat, a bőr és a lábbelik gyártásában a kereseteket az V. táblázatban foglaltuk össze.

V. táblázat

	2011 Forint	2010/2009 %	2011/2010 %
Havi bruttó kereset	123 592	104,4	107,4
Összehasonlításként: az ipar egészében	220 648		
Havi nettó kereset	88 204	106,2	103,8
Összehasonlításként: az ipar egészében	145 689		

Forrás: KSH adatbázis

Az ipari átlaghoz viszonyított átlagos nettó kereset a „ruházati” iparágakban 60,5 %-ot tesz ki, a korábbi adatok ismerete alapján ez az arány romlott (pl. 2008-ban közel 65% volt).

A vállalkozások száma és szerkezete

A vállalkozások száma és mérete

A **2011. december 31-én** a textil-, a ruházat, a bőr- és a lábbeli termékek gyártásával foglalkozó **regisztrált** vállalkozások számát, létszámuk szerinti bontásban a VI. táblázat mutatja.

VI. táblázat

4 fős és ki-sebb	5-9	10-19	20-49	50-249	250 fős és nagyobb	Összesen
létszámú vállalat						
6118	432	319	280	185	26	7360

Forrás: KSH adatbázis

Tekintettel arra, hogy jelenleg még nem állnak rendelkezésre a textil- és ruházati termékek gyártására vonatkozó külön adatok, a korábbi adatok alapján e két gyártási ágban a regisztrált vállalkozások száma **5700-5800-ra becsülhető**. A korábbi szakértői tapasztalat azt mutatja, hogy **a regisztrált vállalkozások közül 70-75% működik**.

Termelés és értékesítés üzemméretek szerint

A termelés és értékesítés megoszlása a különböző méretű vállalkozások között 2011-ben a VII. táblázatban bemutatott képet mutatja.

VII. táblázat

A munkavállalók létszáma szerint				
5-9	10-19	20-49	50-249	250 fős és nagyobb
Termelés (%)				
3,0	10,6	10,6	39,0	36,8
Export értékesítés (%)				
1,0	9,2	7,8	37,8	12,4
Belföldi értékesítés (%)				
12,0	15,7	24,0	35,8	12,4

Forrás: KSH adatbázis, csak a 4 főnél több foglalkoztatottal működő vállalkozásokra

A vállalkozások átlagos létszámát vizsgálva megállapítható, hogy a textiliák és a ruházati termékek gyártásában az átlagos üzemméret alig közelíti meg a 10 főt, az EU 15-nél ez ennek csaknem a kétszerese.

A magyar textil- és ruhaipar szervezeti struktúrájának további sajátossága a **nagy számú jogi személyiség nélküli vállalkozások** száma, jellemzően az egyéni vállalkozás: ezek aránya a textiliparban közel 65%, a ruhaiparban pedig mintegy 70%.

Földrajzi elhelyezkedés

A textil- és ruhaipar földrajzilag jellemzően egyes régiókra koncentrálódik: Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld – ezek Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár, Heves és Békés megyét foglalják magukban. Itt a textil-, de főleg a ruhaiparnak **jelentős szerepe van a foglalkoztatásban**. Ezeket a területeken az ipari foglalkoztatottak közel 15%-a e két gyártási ágban talál kereseti lehetőséget. Emellett sok textiliát gyártó vállalkozás működik Somogy, Baranya és Vas megyében.

A termelékenység alakulása

A magyar textil- és ruhaiparban a termelékenység az utóbbi években folyamatosan növekedett. Alakulását a VIII. táblázatban mutatjuk be.

VIII. táblázat

	2000	2002	2005	2010	2011
az előző év százalékában					
Textiliák gyártása	129,1*	103,1	105,3		
Ruházat gyártás	111,4	104,1	108,0		
Textiliák, ruházat és lábbelik gyártása együtt				105,3	125,7*

Forrás: KSH adatbázis

Megjegyezzük, hogy a táblázatban a *-gal jelölt adatok feltehetően pontatlanok, mert lehet, hogy egyes években a teljes termelést az 5 fő foglalkoztatott alatti vállalkozások beszámításával, máskor ezek beszámítása nélkül vették figyelembe. Az ilyen élőmunka-intenzív iparágakban az egy főre jutó termelési érték ilyen drasztikus emelkedése egy év alatt semmivel sem indokolható, még pl. a termékösszetétel változásával sem.

A **termelékenység** jelenleg közepesnek és jónak értékelhető. Ezt több tényező befolyásolja, ezek közül kiemelendő egy-egy üzem jó műszaki felszereltsége, dolgozóinak képzettsége, a munka- és üzemszervezés helyzete, a gyártott termékek bonyolultsága és a gyártandó tételek nagysága. A termékek bonyolultsága a divat, az időjárási viszonyok alakulásától is függ egy-egy adott évben.

Hogyan tovább?

A textil- és ruhaiparra vonatkozó egyes 2011. évi adatok megismerése késztetett arra, hogy újra vegyem kézbe a Nemzeti Technológiai Platform a *Magyar Textil- és Ruhaipar Megújításáért (TEXPLAT)* projekt keretében, szakemberek széles körének bevonásával kidolgozott *A magyar textil- és ruhaipar kutatás-fejlesztési és innovációs stratégiája*, valamint *A magyar textil- és ruhaipar K+F+I stratégiájának megvalósítási terve* c. anyagokat.

Az anyagok elkészítése óta eltelt másfél-két év után úgy vélem, a stratégia helyesen állapította meg, hogy a hazai textil- és ruhaipar számára a ruházati tömegtermékek piacára – és ez fokozottabban vonatkozik a belföldi piacra – való termelés fejlesztése nem lehet a kibontakozás útja. E munkák kidolgozása során helyesen láttuk, hogy fő irányok a következők lehetnek:

- az **új, speciális funkciókkal ellátott textil- és ruhaipari termékek** fejlesztése (védőruházat, egészségügyi textiliák, az ún. intelligens textiliák, az életminőséget javító textiliák stb.),
- a gyűjtő fogalomként ismert **műszaki textiliák**, amelyek a gazdaság valamennyi területén alkalmazhatók (autóipar, építőipar, környezetvédelem, vízvédelem stb.).

Az ipari fejlődésnek a gazdasági válság által okozott megtorpanása, a felhasználó területek csökkent igényei ellenére is célszerű felkészülni a reménybeli „bővebb” esztendőkre, amihez jó alap lehet a TEXPLAT anyaga.

Források

- KSH adatbázis
- A magyar textil- és ruhaipar kutatás-fejlesztési és innovációs stratégiája
- A magyar textil- és ruhaipar K+F+I stratégiájának megvalósítási terve
- A szerző saját tanulmányai